

FEDERALNI
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
K č.j.: 013.538/89-ZPO

T A J N Ě
Výtisk č.: 28
Počet listů: 10

V y s t o u p e n í
ministra zahraničních věcí SSSR E.Ševardnadzeho
Varšava 26.-27.října 1989

Vážený předsedo,
vážení kolegové, přátelé,

sešli jsme se ve Varšavě ve chvíli pro Varšavskou smlouvu přelomové.

Změny probíhající v našich zemích se nemohou nedotknout i našeho svazku.

Musíme si položit otázku, v čem je smysl našeho svazku, a dát na ni odpověď. Jinak bychom riskovali, že ztratíme vědomí cíle a dostaneme se do nebezpečného rozporu se skutečností.

Jsme přesvědčeni, že základ naší aliance představují shodné národní zájmy členských států Varšavské smlouvy, potřeby zajištění národní bezpečnosti chápané ve světle historických zkušeností dvou světových válek a realit poválečného uspořádání Evropy.

Pokud si všichni takto představujeme motivy našeho spojenectví, smysl existence našeho svazku, můžeme řešit problémy naší aliance, přebudovat ji v souladu s požadavky doby, nalézt novou rovnováhu národních a kolektivních zájmů.

Chtěl bych zde zopakovat, co jsem nedávno řekl v Nejvyšším sovětu SSSR: v našich vztazích existují problémy, velké i malé, existují těžkosti, ale nedochází v nich ke krizi.

Doba a okolnosti nám diktují nutnost pocitu nejvyšší zodpovědnosti. Všichni žijeme v nových podmínkách. Mnoho věcí se v naší praxi uskutečňuje vůbec poprvé. Velmi často jde o jevy pro nás nezvyklé, které se mohou někoho dotknout nebo dokonce někoho urazit, způsobit určité komplikace.

V nynější etapě je jako nikdy dříve třeba vzájemné důvěry, pochopení, tolerance a dokonce velkorysosti. Dlouho jsme politicky žili v umělém ovzduší. Teď jsme vyšli na čerstvý vzduch. Taková změna může vyvolat i pocit opilosti nebo onemocnění. Na tom není nic strašného.

Hlavní je - omlouvám se za ten naturalistický přímer-neprospadnout alkoholismu a neztratit víru v možnost vyléčení.

Pokud k tomu dojde, vynesou nad námi historie a naše národy přísný rozsudek.

Výbor ministrů je tradičně a zcela samozřejmě místem pro výměnu názorů o otázkách zahraniční politiky a mezinárodní činnosti našich zemí.

Dnes bych se chtěl soustředit na dva směry - situaci v oblasti bezpečnosti a hospodářskou spolupráci.

Konkrétně je zjevně nutno říci, jak vidíme situaci vyvíjející se ve vojensko-politické oblasti.

Svět se potenciálně nachází na prahu velikých pohybů v představách o způsobech zachování míru a mezinárodní bezpečnosti a v materiální struktuře nástrojů síly.

Již nejde o to uvědomit si, co je v této oblasti možné, ale o skutečně reálné možnosti opírající se o solidní faktické zkušenosti, o uskutečňované dohody o snížení stavu výzbroje.

Na principiální i na praktické úrovni je již vyřešen klíčový problém - otázka spolehlivé kontroly a verifikace. Nesmírného pokroku bylo dosaženo ve sféře vojenské otevřenosti. Rozpracovávání opatření k posílení důvěry a podmínek transparentnosti postupuje v předstihu. Na pořadu dne je posouzení myšlenky otevřených přírodních sfér - vzdušného prostoru, země, moří, oceánů, vesmíru.

V podstatě postupujeme ke značně vysoké úrovni glasnosti ve vojenských záležitostech, k takové úrovni, jaká je jen v této oblasti možná.

To vše však spadá do kategorie detailů technického charakteru, ale především opatření důvěry.

Zatím však neexistuje důvěra, tak říkajíc, ve velkém měřítku. Neexistuje jistota, že nedojde k použití síly, ke střetnutí, ke konfliktu, včetně jaderného.

Pravděpodobně je těžko možné hovořit o absolutní důvěře. Ale úroveň maximální důvěry v mnohém závisí na úrovni vyzbrojení, silového potenciálu, existence komponentů majících schopnost způsobit totální zničení.

Proto budou jaderné zbraně vždy představovat vysoký stupeň hrozby a určovat tak zachování vysokého stupně nedůvěry a v důsledku toho i nestability.

Z toho pramení důležitost dosažení dohody o 50% snížení stavů strategických útočných zbraní. Její význam spočívá i v tom, že nás přivede do etapy, kdy se k procesu jaderného odzbrojení budou muset připojit i další jaderné mocnosti.

Chtěl bych kolegy upozornit na závažnost dodržování Dohody o omezení systémů protiraketové obrany.

Ze zjevných důvodů národní bezpečnosti nemůžeme nereagovat, pokud budou Spojené státy americké vyrábět protiraketové zbraně určené k rozmístění v kosmickém prostoru.

Naše stanovisko ohledně odstoupení od dohody o strategických útočných zbraních v případě, že americká strana poruší Smlouvu o protiraketové obraně, představuje účinný faktor upevnění stability.

U Američanů mohou být různé představy o naší schopnosti najít odpověď na jejich strategickou obranu. Jak jsme již upozorňovali, odpověď může být asymetrická. Oni však vědí, že zvýšení počtu útočných raket pro nás není problémem a nebude nákladné. Právo na odstoupení od dohody představuje takové zadržovací opatření, které může Američany přesvědčit, aby neexperimentovali se strategickou obranou.

Naše nynější stanovisko ohledně vzájemné spojitosti poskytuje možnost uzavřít dohodu o strategických útočných

zbraních, upevnit Smlouvu o protiraketové obraně a posílit strategickou stabilitu prostřednictvím předvídatelnosti naší reakce.

V současné době se domníváme, že vývoj v jaderné oblasti odzbrojení postupuje trvale vpřed, byť i ne takovým tempem, jak bychom si přáli.

Domnívám se, že zde již politicky není možný postup zpět. Dohoda je otázkou času. Podle našeho názoru je možno jí dosáhnout již v příštím roce.

Naše země jsou účastníky jednání o vypracování mezinárodní úmluvy o zákazu chemických zbraní. Situace v tomto směru je dobře známá a já se o ní nebudu blíže zmiňovat.

Nemyslím, že je třeba hovořit o stavu věcí v otázce jaderných zkoušek. Zde existuje nadějný pokrok, zkušenosti získané v průběhu jednání a celkově ne právě špatné perspektivy.

Dnes vystupují stále více do popředí vídeňská jednání o snížení stavu konvenčních ozbrojených sil v Evropě. To je pochopitelné. Jedná se o novém směru odzbrojení i o velmi významných sníženích.

Na první pohled tam všechno vypadá jednoduše. Stanoviska stran už od sebe nejsou tak vzdálená. Na politické úrovni není nedostatek prohlášení o žádoucnosti a možnosti brzkého uzavření příslušné dohody.

Vím, že i u některých našich přátel se vyskytují určité výčitky na adresu Sovětského svazu za jeho údajně nedostatečnou pružnost při jednání o otázce leteckých prostředků.

Proto bych chtěl pohovořit o našich společných problémech. Věřte, že náš postup na jednání nepramení z nějakého rozmaru.

V oblasti bezpečnosti spolu všechno nebo skoro všechno tak či onak navzájem souvisí. Vojenská rovnováha je skutečně věc velmi křehká a nesmírně zodpovědná.

V čem pro nás nyní spočívá hlavní obtíž: možná vás překvapím, ale ~~spočívá ve výzbroji vojenského námořnictva~~, v procesu přesunů ozbrojených sil ~~ze země na moře~~. Staví před nás závažné problémy, a to nejen technického charakteru, ale i takové, o nichž jsem již hovořil v souvislosti s "maximální úrovní důvěry".

Situace v určitém smyslu připomíná závislost mezi strategickými útočnými zbraněmi a protiraketovými prostředky.

Nelze jít příliš daleko směrem dolů u konvenčních zbraní, pokud není jistoty, že nenastane pohyb směrem nahoru u námořní výzbroje.

A zde je situace již nyní pro nás výrazně nevýhodná. Vezměme nejmodernější součást flotily plavidel plujících na hladině. My máme pouze 1 materskou letadlovou loď, USA 14, letadlové nosiče máme 3, USA žádné. Ale v počtu nosičů vrtulníků má převahu americká strana - 12:2.

Celkově má NATO nad Varšavskou smlouvou převahu. Chtěl bych vás upozornit na tyto proporce. V počtu živé síly u vojenského námořnictva 4,5krát, v počtu plavidel oceánské zóny 7,6krát, v celkovém výtlačku plavidel 3krát a v bojových letounech vojenského námořnictva 2,5krát.

Na straně našeho svazku existuje převaha v počtu ponorek - 1,2krát v pobřežních plavidlech 1,6krát. To jsou nejlehčí plavidla.

~~Situace se zhoršuje ještě i tím, že Západ nyní kategoricky odmítá dokonce i jednat o výzbroji na mořích.~~ Z toho vyvozujeme závěr, že si chtějí ponechat volné ruce.

Výzbroj vojenského námořnictva je velmi nákladná a pro nás bude obtížné soupeřit v tomto směru s Američany a se Západem vůbec. To však není to nejpodstatnější. V důsledku naší zeměpisné polohy bychom ani nemohli použít námořní výzbroje v takové míře jako USA.

Příroda postavila naši flotile do cesty značná omezení. Abychom se dostali do otevřeného oceánu, musíme proplouvat úzkými průlivy.

~~Americká plavidla se mohou snadno přiblížit k našim břehům - mám na mysli nejen Sovětský svaz, ale i všechny naše spojenecké státy - na takovou vzdálenost, z níž mohou zasahovat cíle na našem území pomocí palubního letectva a nejaderných křídlatých raket dlouhého doletu, v nichž mají Američané již dnes výraznou převahu.~~

Můžete se zeptat, zda tedy existuje naděje na dosažení dohody o evropských konvenčních silách?

Ano, samozřejmě existuje. My si přejeme takovou dohodu. Velmi ji potřebujeme. Neméně však potřebujeme jistotu, že nebudeme vtaženi do závodů ve zbrojení na moři.

Reknu to otevřeně. Minimum, které by nás mohlo v nynější etapě uspokojit, představuje rozšíření opatření důvěry nové generace na síly vojenského námořnictva.

Nepožadujeme tedy něco navíc. Budeme potřebovat dostatečně věrohodně vědět, co se v tomto směru děje.

Pokud nám bude v tomto ohledu dána záruka, budou se nám mnohem snáze hledat kompromisy v jiných otázkách.

Co se týče leteckých prostředků, vyvíjí se nyní situace takto:

Kompromisní návrhy předložené spojeneckými státy koncem září k této otázce byly celkem pozitivně přijaty delegacemi zemí NATO jako krok ke sblížení pozic, přestože to považují za nedostatečné. Přitom byl se zájmem přijat náš návrh na stanovení odsouhlaseného limitu pro stíhací letouny PVO. Je třeba se podívat, zda tato myšlenka neumožní dosažení vzájemně přijatelné dohody o letectvu.

V zájmu urychlení vídeňských jednání jsme navrhli uskutečnit ve 2. polovině r. 1990 schůzku hlav států Evropy, USA a Kanady za účelem podepsání dohody o konvenčních ozbrojených silách a pro přípravu této schůzky svolat setkání ministrů zahraničních věcí.

Nyní na Západě probíhá diskuse o tomto návrhu. Vyslovují se různé názory. Vedle pozitivních ohlasů je možno slyšet i pochybnosti o tom, zda je skutečně potřebné setkání zaminirů. My však vidíme prospěšnost naší myšlenky v tom, že setkání ministrů by účastníky jednání, včetně nás, více politicky zavazovalo.

Videňská jednání vstoupila do takové etapy, kdy je třeba velká operativnost při odsouhlasování našich pozic a jejich důslednější propracování ve všech stadiích. K tomuto účelu by

bylo třeba efektivněji využít i možností zvláštní komise Organizace VS pro odzbrojení a dvoustranné konzultace.

Co se týče taktických jaderných zbraní: zde existuje určitý pozitivní vývoj. Na květnovém zasedání Rady NATO byl dán zásadní souhlas k jednáním o TJZ, byť i podmíněný začátkem snižování stavů konvenčních ozbrojených sil v Evropě. Otázka rozmístění nového raketového komplexu Lance-2 byla odložena do roku 1992,

Ve Štrasburku vyjádřil s.M.Gorbačov připravenost Sovětského svazu přistoupit těsně před zahájením jednání k dalšímu jednostrannému závažnému snížení stavu TJZ v Evropě. To vše znamená kvalitativní posun v situaci kolem TJZ a vytváří předpoklady pro pokračování konstruktivního dialogu se Západem.

Považuji za nutné dotknout se otázky růstu revanšistických nálad v NSR. O této otázce se nyní aktivně diskutuje i v našem svazku, i na Západě. To nás nemůže neznepokojoval, neboť dosud existuje a zůstává v platnosti známé rozhodnutí Federálního ústavního soudu NSR ze dne 31.7.1973, jehož podstata spočívá v tom, že říše i nadále existuje v hranicích z roku 1937 a že hranice na východě mají dočasný charakter.

Vedoucí představitelé NSR se z právního hlediska opírají o skutečnost, že nebyla uzavřena německá mírová smlouva.

Předseda CSU ministr financí v Kohlově vládě v červenci t.r. řekl, že "německá říše nezahynula kapitulací z 8.května 1945", že k pochopení neřešené německé otázky patří i "východoněmecké oblasti na druhé straně Odry".

Svazy vyhnanců, na jejichž sjezdy začal jezdit i kancléř, vydávají i takováto prohlášení, citují: "Nechceme se zpět nezříkáme se Slezska. Německá říše právně i nadále existuje v hranicích z r.1937..." a dále "ne my, Němci, si činíme nárok na polské území, ale Poláci uplatňují nárok na německé území".

Myslím, že není třeba hovořit o plánech a kalkulacích Bonnu vůči NDR. Správné by bylo hovořit nikoli o plánech, ale o skutcích, o důsledně promyšlené politice podvracení NDR a "radikálního" řešení tzv. "německé otázky".

To všechno jsou velmi vážné problémy. V našem svazku musíme vyvozovat odpovídající závěry a nenechat se ukolébat prohlášeními západoněmeckých činitelů vypočítanými na efekt před veřejností. Zdá se nám, že ve světle nových okolností je třeba pozorně studovat veškeré aspekty situace spojené s renesancí německého revanšismu a jeho záměry.

Nastolují tuto otázku proto, že situaci v Evropě a politiku NSR musíme hodnotit reálně. Nechci, aby má slova vyzněla tak, jako by nyní začínala nebo probíhala úplná militarizace této země, i když je již dost militarizována. Jak všichni dobře víme, v NSR existují strany a pokrokoví činitelé, kteří by chtěli budovat rovnoprávné, stabilní a vzájemně výhodné vztahy i s SSSR i se všemi východoevropskými zeměmi. I to je realita.

Je v našem vlastním zájmu odpovídat na snahy těchto kruhů, napomáhat rozvoji politického dialogu a široké spolupráce s touto klíčovou západní zemí, brát v úvahu hospodářskou a vědeckotechnickou spolupráci. Na druhé straně však naše zájmy vyžadují, abychom reálně hleděli na probíhající vývoj, viděli tendence a měli na paměti zkušenosti a poučení plynoucí z velmi hořkých lekcí z historie.

Nyní bych se chtěl dotknout otázek celoevropské spolupráce v hospodářské oblasti. Oblast společných shodných zájmů všech evropských států je dost velká a může sloužit za základ součinnosti. Bylo to potvrzeno ve Vídni, v "druhém koši" celoevropské spolupráce, v pozitivních posunech v bilaterálních vztazích zemí východní a západní Evropy a v navázání styků mezi RVHP a EHS.

Existují příznivé předpoklady pro dosažení nové úrovně mnohostranného ekonomického partnerství, stabilní, odideologizované a vzájemně výhodné spolupráce a společného rozvoje.

O tom však dnes není možno mluvit mimo kontext evropské integrace. Proces formování jednotného vnitřního trhu ES se jeví jako nezvratný, přestože jeho termíny mohou přesáhnout rámec plánovaného časového úseku - konec r.1992. Není vyloučeno, že do "společného trhu" vstoupí i některé neutrální země.

Ze strany samotných ES převládají prohlášení, že vytvořením jednotného trhu se nestanou "nedostupnou pevností", že země Dvanáctky jsou stoupenci principů svobodného obchodu atd. Již nyní je však jasné, že konkurence na trhu ES výrazně vzroste.

Vytvoření jednotného vnitřního trhu však může přinést pro nás určité klady. Předpokládané zrychlení tempa ekonomického růstu v ES bude vytvářet podmínky pro zachování stálé poptávky po řadě tradičních vývozních komodit spojeneckých zemí. Vzrůstá zainteresovanost ES na odbytištích v našich zemích. Nesmíme ovšem zapomínat, že vzhledem k našim obtížím se Západ může snažit vnutit nám nerovnoprávné podmínky spolupráce a udržovat nás v postavení dodavatele surovin a polotovarů.

O to větší význam má ukázat už dnes, že chceme, aby integrační procesy na Východě i na Západě probíhaly nikoli izolovaně, ale po linii vzájemně výhodné součinnosti v rámci celého kontinentu a přispívaly by vytváření jednotného celoevropského ekonomického prostoru. Bylo by užitečné přesvědčit naše západní partnery činy, že socialistické země se orientují na bezpodmínečné dodržování "pravidel soužití" v evropském domě na základě:

- vzájemné otevřenosti ekonomik a etapovitého postupu směrem k propojení hospodářských mechanismů

- orientace na koordinaci hospodářské politiky států

- rozvoje ekonomických vztahů na zdravém, vzájemně výhodném základě

- širokého rozvoje mnohostranných forem hospodářské spolupráce, a to i v rámci a na základě principů mezinárodních ekonomických organizací působících v Evropě.

Mnoho bude záviset na aktivizaci vztahů RVHP se západními regionálními sdruženími a na jejich naplňování reálným obsahem. Měli bychom se zvláště pozorně seznámit s Evropským sdružením volného obchodu a společně se zamyslet nad cestami navázání dialogu s touto organizací.

Jedním z našich prvořadých úkolů je vypracování mechanismu koordinace a sladování přístupů. Je zvláště aktuální vzhledem k upevňující se jednotě západoevropských zemí a k těm obchodně-ekonomickým bariérám a diskriminačním omezením, které dosud brzdí navazování celoevropské spolupráce. Důležitá je

pravidelná výměna informací mezi námi o dvoustranných hospodářských vztazích se západními státy a jejich ekonomickými seskupeními.

Perspektivy široké hospodářské spolupráce mezi Východem a Západem není možno posuzovat odděleně od ekonomické situace v našich zemích a přestavby vzájemných ekonomických vztahů. Situace zde je velmi složitá. Realizace rozhodnutí RVHP k přestavbě mechanismu spolupráce našich zemí zjevně vázne. Tempo zjevně zaostává za potřebami dnešní doby. Nejenže nepostupujeme vpřed, ale ztrácíme i schopnost udržovat naše obchodně-ekonomické vztahy na potřebné úrovni.

Naléhavá je otázka důsledné realizace programu obnovy mechanismu hospodářské spolupráce našich zemí, uplatnění ekonomických nástrojů, především ve valutově-finanční oblasti a tvorbě cen, v přechodu k účtování na základě světových cen. To vše by mohlo dát reálné impulsy pro efektivní působení podniků na trhu socialistických zemí. Určité kroky v této oblasti již byly učiněny. V nynější situaci je to však bezpochyby málo.

Zahájili jsme přípravu Konference o hospodářské spolupráci v Evropě, vycházejíce z toho, že účast na tomto fóru je nutno využít ve prospěch vytvoření příznivějších podmínek pro zahraničně-ekonomickou činnost našich zemí. Jedním z nejvýznamnějších úkolů konference je dát výrazný impuls evropské ekonomické spolupráci, vytvořit dlouhodobé předpoklady pro rozvoj kooperace, společného podnikání a dalších progresivních forem součinnosti. Bereme na vědomí, že bonnské konference se zúčastní i představitelé obchodních kruhů. To umožňuje dosažení praktických výsledků, dokonce i uzavírání kontraktů a dohod.

Považovali bychom za užitečné zahájit výměnu názorů mezi experty našich zemí o této otázce, možná při využití rámce mnohostranné skupiny aktuální vzájemné informace za účasti dalších zainteresovaných resortů.

Naše země ve větší či menší míře nastoupily cestu konverze vojenské výroby. To není jednoduchá záležitost. Vyžaduje si nemálo úsilí a výdajů, řešení velmi složitých technických, technologických i sociálních problémů. Setkáváme se s nimi již nyní při převodu řady vojenských podniků na mírovou výrobu. Omezování vojenské výroby u nás nastoluje otázku využití odpovídajících kapacit ve spojeneckých zemích. To je reálný problém. Proto je třeba se věnovat společně řešení problémů konverze a provádět ji koordinovaně.

Na zasedání našich náměstků v Moskvě k výsledkům bukureštského zasedání PPV byly posouzeny některé konkrétní formy spolupráce v oblasti konverze. Vedle využití vědeckotechnických a výrobních vztahů, které se vytvořily mezi našimi zeměmi ve vojenských odvětvích průmyslu bylo navrženo vytvořit např. v rámci RVHP skupinu expertů, vědců a představitelů průmyslu pro analýzu problémů konverze a přípravu doporučení pro jejich řešení. Samozřejmě, že do práce skupiny by bylo možno zapojit i naše vojenské odborníky.

Ochrana životního prostředí dnes stojí v jedné řadě s tak závažnými globálními problémy současnosti, jako je odzbrojení a řešení regionálních konfliktů. Je potřebný vysoký stupeň

koordinace činnosti států, internacionalizace jejich snah o překonání globální ekologické hrozby.

Velmi dobrou perspektivu v rozvoji spolupráce při ochraně přírody na našem kontinentě otevírají možnosti součinnosti s ES. Zejména je nutno se společně zamyslet nad tím, jak budovat vztahy s Evropskou ekologickou agenturou zřízenou ES. Jeví se nám účelné plněji využívat i možnosti EHK OSN, která významně přispívá k vytváření efektivního celoevropského ekologického mechanismu. Zdá se mi, že možnosti těchto organizací dosud využíváme špatně.

Mimořádný význam má sofijská schůzka o ochraně životního prostředí. Přestože posuzuje ryze konkrétní otázky, v podstatě se vytváří základ pro plánovitý postup na celé frontě ekologické bezpečnosti kontinentu.

Nyní se zmíním o některých obecných otázkách práce naší aliance. V nynějších nejednoduchých, dynamicky se měnících podmínkách Varšavská smlouva svými praktickými činy stále aktivněji napomáhá reálnému odzbrojení a perspektivě vytvoření bezpečné, mírové Evropy - kontinentu důvěry a spolupráce, přispívá k přestavbě celého komplexu mezinárodních vztahů v duchu nového politického myšlení. V tom tkví jedna z nejdůležitějších funkcí našeho svazku, která má dlouhodobý charakter a vysokou prioritu. Tato funkce je ryze politická, odráží náš komplexní přístup k chápání bezpečnosti.

Změněné podmínky pochopitelně nemohou neovlivňovat náš svazek, nevyvolávat evoluci její činnosti, která předpokládá přeměnu VS z vojensko-politické na politicko-vojenskou organizaci. Dnes se už sám termín "politický svazek" stává mimořádně obsáhlým, mnohotvárným. Proto je i pojem "politicko-vojenská organizace" v tomto smyslu příliš konvenční. My všichni jsme svědky toho, jak vnější "nepolitické" nebo "málo politické" otázky pronikají do politické sféry.

Rozšíření posuzované tematiky a kladení stále většího důrazu na ryze mírové sféry spolupráce upevňuje autoritu VS, napomáhá růstu důvěry evropské i světové veřejnosti k politice našich států.

Podle našeho názoru je třeba stimulovat skupinu expertů spojeneckých zemí pracující ve smyslu závěrů varšavského a bukureštského zasedání PPV na přípravu návrhů a námětů ke zdokonalení mechanismu spolupráce v rámci VS. Bylo by dobře odsouhlasit praktická doporučení pro společné zasedání výborů ministrů zahraničních věcí a ministrů obrany.

Velký význam přisuzujeme vytvoření stálého politického pracovního orgánu, o němž předložilo obsažný návrh Polsko. Mechanismus trvalé, operativní součinnosti na pracovní úrovni je nám třeba jako vzduch, nyní je příliš těžkopádný a nepohyblivý. Není třeba se bát, že stálý orgán omezí suverenitu a stane se nadnárodním nástrojem. K tomu nedojde, poněvadž my sami můžeme stanovit, aby se v něm uplatňovaly ty nejdemokratičtější normy a pravidla. Práce na zdokonalování mechanismu je třeba provést co nejrychleji. Modernizace struktur přece není samoučelná. Obrozený svazek by výrazně zvýšil efektivnost naší součinnosti ve všech směrech.

Nyní mi dovoluňte říci několik slov o naší přestavbě.

Při pohledu zvenčí se někdy může zdát, že obtíže s její realizací vzrůstají. Skutečně existují jak ve společensko-politické sféře, tak i v ekonomice. Je známa polarizace sil ve společnosti, přetrvávající napjatost národnostních i sociálních problémů, nezmenšující se obtíže na spotřebitelském trhu.

Souběžně však probíhají závažnější procesy. Práce na obrodě a demokratizaci společnosti se provádějí důsledně, bez přestávek či větších odkladů. Politické i ekonomické reformy se uskutečňují v souladu s vypracovanou koncepcí přestavby. Nejvyšší sovět začal pracovat jako skutečný parlament, legislativní proces postoupil kupředu. Strana žije předsjezdovou diskusí, překonává zaostávání v politické aktivitě, osvojuje si současné formy politického boje.

Je vypracován první, možno říci přestavbový rozpočet a plán rozvoje, které se orientují na potřeby lidí, na sociální sféru. Jsou nalezeny způsoby boje s deficitem rozpočtu, s inflačními procesy. Existuje konkrétní - a přitom ne kabinetní - program řešení hospodářských obtíží.

Projevují se i první pozitivní výsledky. Výrobní základna se obnovuje, začíná výroba zboží na úrovni světových standardů. Očekáváme, že se situace zlepší, až přijmeme zákony o vlastnictví, zdanění a další, bez nichž ekonomika nemůže normálně fungovat. Celkově se na vývoj díváme optimisticky. Jsme přesvědčeni, že bude zachována vysoká dynamika přestavbových procesů a že bude rozvinuta tendence ke stabilizaci a konsolidaci. Ještě bych chtěl dodat, že i psychicky jsme se stali pevnějšími, na situaci se díváme střízlivě, lépe rozlišujeme momentální od dlouhodobého. Problémů je samozřejmě mnoho, ale my jsme více připraveni je řešit a lépe víme, jak to udělat.

Chtěl bych se také v krátkosti podělit se svými kolegy o dojmy z besed ve Varšavě v těchto dnech. Šlo o první návštěvu na této úrovni poté, co se v Polsku uskutečnily přeměny a řízení země se ujala nová vláda. Považuji za velmi důležitá jednání, která se uskutečnila s ministrem Skubiszewskim. Zásadní význam má rozhovor s předsedou vlády Mazowieckim.

Konaly se také velmi obsažné rozhovory s prezidentem Jaruzelskim a prvním tajemníkem ÚV PSDS Rakowskim. Uskutečnila se i setkání s novináři a představiteli veřejnosti. Nabyl jsem dojmu, že v polské společnosti probíhají procesy konsolidace národních, vlasteneckých sil.

Národní koaliční vláda, osobně její předseda, jednoznačně prohlásili, že Polsko bude důsledně dodržovat své spojenecké závazky vůči VS a že je připraveno rozvíjet vztahy se všemi zeměmi společenství a zintenzivnit spolupráci na mezinárodním poli. Polsko bude rozvíjet - což je zcela přirozené a pochopitelné - vzájemně výhodné vztahy se západními zeměmi.

Naše zdejší jednání proběhla v konstruktivním duchu, na vysoké úrovni součinnosti a vzájemného porozumění, v srdečné, soudružské a přátelské atmosféře. Toho všeho si vysoce ceníme.

Rád bych zakončil své vystoupení osobní poznámkou. Právě zde, ve Varšavě, jsem se poprvé zúčastnil zasedání VMZV na jaře roku 1986. Pro mne začíná druhé kolo našich kolektivních setkání. Považuji je za jedinečnou možnost pro otevřený soudružský

rozhovor o našich společných problémech a úkolech, pro pracovní i lidské kontakty se svými kolegy.

Jsme vděčni vládě Polska a panu ministru Skubiszewskému za vše, co vykonali pro užitečný a produktivní průběh těchto setkání.